

КУРСИ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Гура С.П.,
тел. 222-25-81

Бездумне поглинання ресурсів планети, намагання збагатитися за всяку ціну, вороже ставлення до довкілля, до людей та до себе особисто (кількість людей, які палять, вживають алкоголь та наркотики, невпинно зростає) становить реальну загрозу існування людства взагалі. З огляду на це, має зростати вага світоглядних дисциплін у школі, оскільки саме на цих уроках можна створювати умови для формування моральних і духовних орієнтирів у школярів.

У нашій області є позитивні приклади того, як керівники навчальних закладів розуміють і зважено підходять до того, щоб учні їх закладів не лише отримали гарні знання, але й мали змогу визначити морально-духовні життєві пріоритети. Так, у Запорізькому ЗНВК «Мала гуманітарна академія» (директор Овдієнко Л.К.) викладається курс етики з 1 по 9 класи. Згідно цього курсу, формування моральної свідомості школярів має відбуватися поступово і безперервно:

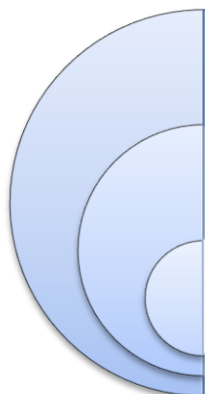
- 1-4 класи - «Основи етики»;
- 5-6 класи - «Етика»;
- 7 клас - «Етикет»;
- 8-9 класи - «Основи етичної й естетичної культури».

У Запорізькому багатoproфільному ліцеї №99 (директор Солдатенко О.В.) викладаються «Основи християнської культури» з 1 по 8 класи. Раннє ознайомлення з християнськими цінностями, системність у прищепленні національних і загальнолюдських цінностей допомагає формуванню більш гармонійної, цілеспрямованої та відповідальної особистості, саме тому викладання вищезазначеного курсу знаходить активну підтримку серед учнів та їх батьків.

Предмет духовно-морального спрямування є дисципліною навчально-виховного та культурологічного спрямування, яка вибудовується як спосіб допомоги учню в закладенні фундаменту власних життєвих цінностей. Програми курсів, за якими вивчається цей предмет, укладаються відповідно до вимог до програм для загальноосвітньої школи.

Головними завданнями предмета духовно-морального спрямування є:

	ознайомлення учнів із загальнолюдськими цінностями та формування особистості учня на основі науково-філософської та християнської духовної, моральної і культурної традицій
	виховання свідомої, вільної та відповідальної особистості, здатної жити і творити в сучасному демократичному суспільстві
	творення належних умов для глибшого самопізнання, розкриття та реалізації своїх творчих здібностей і таланту в позитивному річизі

16 квітня у Міністерстві освіти і науки відбувся **Всеукраїнський круглий стіл на тему «Вивчення курсів духовно-морального спрямування: досвід, виклики, перспективи»** (Лист МОН № 1/9-324 від 16.05.13 року «Про вивчення курсів духовно-морального спрямування у 2013/ 2014 навчальному році»), за результатами якого Міністерстві освіти і науки України зазначає:

- необхідно **приділяти значну увагу викладанню курсів духовно-морального спрямування**, в тому числі факультативних курсів із християнської етики, оскільки їх вивчення сприяє формуванню у дітей традиційних для України християнських цінностей: істини, благочестя, добра, любові, краси, гідності, обов'язку, честі та совісті;

- перелік навчальних курсів духовно-моральної тематики розширився, учні мають можливість вивчати такі предмети за вибором: «Розмаїття релігій і культур світу», «Історія релігій», «Історія релігій світу і духовна культура», «Історія світових релігій», «Християнська етика в українській культурі», «Основи православної культури», «Християнська етика», «Християнська культура», «Етика: духовні засади», «Основи Православної культури Криму», «Біблійна та християнська етика», «Моральне виховання», «Основи християнської моралі та етики», «Психологія духовного розвитку», «Православна етика», «Добротолубіє», «Криниці духовності. Біблія як текст: морально-етичний канон та естетичний феномен», «Основи релігієзнавства», «Цікава Біблія», «Основи православної культури Криму», «Основи ісламської культури Криму», «Традиція єврейського народу»;

- Наказом Міністерства освіти і науки України (№ 437 від 26.07.05) було передбачено, починаючи з 2005/2006 навчального року, у 5-6 класах вивчення предмета етика, або предметів морально - етичного спрямування за вибором учнів. Варто зазначити, що цей пункт було введено за наполяганням органів управління освітою західних областей, де на той час вивчалась християнська етика як обов'язковий курс. У впровадженні курсу світської етики освітяни цих областей убачали своєрідну загрозу вивченню курсу християнської етики.

- у наступному 2013/2014 н. р. курс «Етика» буде вивчатись у 6 класі за рахунок інваріантної складової, а у 5 класі за рахунок варіативної складової Типових навчальних планів. Міністерство

доклало чимало зусиль щодо посилення ефективності духовного виховання учнівської молоді. Але при цьому варто зазначити, що надзвичайно важливу роль у цьому плані відіграють також органи місцевого самоврядування. Як показує досвід, найбільший ефект упровадження цих курсів досягається у тому випадку, коли є відповідні рішення органів місцевого самоврядування. Тоді немає проблем ні з виділенням годин з варіативної складової, ні з перепідготовкою вчителів, ні з придбанням підручників та посібників для школярів;

- для заохочення і підтримки обдарованих учнів проводяться конкурси, олімпіади (наприклад, «Юні знавці Біблії», «Кришталева сова») для учнів та конкурс «Учитель року» - для вчителів;

- викладання предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах можливе лише за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого вчителя. Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», викладати навчальний предмет «Етика» та факультативні курси морально-етичного спрямування можуть особи, які мають вищу педагогічну освіту та документ про проходження відповідної курсової підготовки при обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти.

Необхідно відмітити, що **Рішенням Запорізької обласної ради від 31.03.2011 року №29 «Про викладання факультативного курсу «Основи християнської культури» в навчально-виховних закладах Запорізької області** було прийнято рішення **«рекомендувати** управлінню освіти і науки обласної державної адміністрації, міським радам (міст обласного значення), районним радам, районним державним адміністраціям **сприяти впровадженню викладання факультативного курсу «Основи християнської культури» в навчально-виховних закладах Запорізької області».**

Таблиця «Викладання курсу «Основи християнської культури» в Запорізькій області за три останні роки» дозволяє наочно переконатися в тому, як реалізується вищезазначене рішення:

№ п/п	Район, місто	2010/11 н.р.				2011/12 н.р.				2012/13 н.р.			
		Кіл- ть НВЗ	Кіл- ть класів	Кіл- ть дітей	Кіл- ть вчит.	Кіл- ть НВЗ	Кіл- ть класів	Кіл- ть дітей	Кіл- ть вчит.	Кіл- ть НВЗ	Кіл- ть класів	Кіл- ть дітей	Кіл- ть вчит.
1	Комунарський	15	203	5092	23	16	137	2801	20	15	153	3426	23
2	Ленінський	1	3	66	1	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Орджонікідзевс.	2	9	251	3	1	11	246	1	4	12	336	6
4	Хортицький	1	32	840	4	1	18	536	4	1	18	540	4
5	Шевченківський									2	17	312	7

6	м. Бердянськ	16	56	889	19	15	37	610	16	17	45	488	19
7	Василівський									1	4	61	4
8	Веселівський	2	2	22	2	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Вільнянський	6	12	133	6	5	15	173	5	0	0	0	0
10	Гуляйпільський	2	2	18	2	2	3	31	2	1	2	15	1
11	м. Енергодар	2	3	79	2	4	9	222	4	5	16	384	12
12	Запорізький	7	28	428	7	10	21	376	10	7	32	410	10
13	Кам'янсько-Дніпр.	14	47	880	14	15	93	1432	15	13	80	1390	13
14	м. Мелітополь	18	25	470	18	16	29	700	16	16	22	360	16
15	Мелітопольський	1	3	28	1	2	6	48	2	3	7	98	3
16	Оріхівський	3	9	133	2	7	12	127	6	7	16	227	7
17	Пологівський	1	1	10	1	12	19	258	12	8	13	166	9
18	Приазовський	0	0	0	0	4	10	119	4	4	11	124	4
19	Приморський	6	6	88	6	2	10	104	6	0	0	0	0
20	Токмацький	3	5	65	3	1	3	24	1	1	2	21	1
Всього		100	446	9492	114	113	433	7807	124	105	450	8358	139

Олімпіади та конкурси у 2012/13 н.р.:

10 лютого 2013 р. відбувся III (обласний) етап Всеукраїнської учнівської олімпіади «Юні знавці Біблії», в якому взяло участь 38 (проти 15 у минулому н. р.) учнів 6-11 класів.

№	ПІБ учня	Район (місто)	ЗНЗ	клас	Місце на III етапі	ПІБ вчителя
1	Морозова Вероніка	м.Мелітополь	Мелітопольська ЗОШ I-III ст. №1	6	I	Назаренко Світлана Василівна
2	Навертюк Дар'я	Комунарський р-н м.Запоріжжя	Гімназія №107	7	I	Пришпетливий Геннадій Миколайович
3	Озеров Кирило	Вільнянський р-н	Михайлівський НВК	8	I	Кунінець Олена Іванівна
4	Комар Андрій	Ленінський р-н м.Запоріжжя	Гімназія №31	9	I	Дедюєва Наталія Валеріївна
5	Пітішкіна Марія	м.Мелітополь	Мелітопольська ЗОШ I-III ст. №4	10	I	Петухова Ольга Олегівна
6	Діденко Ганна	м.Гуляйполе	Гуляйпільська ЗОШ I-III ст. №1	11	I	Кругінь Ніна Григорівна
7	Чиквашвілі Данило	Кам'янсько-Дніпровський р-н	Кам'янсько-Дніпровська районна гімназія	6	II	Альховік Світлана Анатоліївна

			"Скифія"			
8	Халькевич Дар'я	Комунарського р-ну м.Запоріжжя	Гімназія №6	6	II	Іванова Тетяна Іванівна
9	Сліченко Ангеліна	Комунарського р-ну м.Запоріжжя	ЗОШ №84	7	II	Єр'оміна Олена Євгенівна
10	Сідельнікова Анастасія	м.Енергодар	Енергодарський ЗОШ №2	8	II	Домбровська Наталія Іванівна
11	Солонська Наталя	Бердянський р-н	Осипенковська ЗОШ I-III ст.	9	II	Солов'єва Марина Володимирівна
12	Куріпко Ганна	Запорізький р-н	Балабінський НВК "школа I-III ст. - гімназія "Престиж"	10	II	Павлік Ольга Олександрівна
13	Рябуха Олександр	м.Енергодар	Енергодарський НВК №1	11	II	Щербача Антоніна Петрівна
14	Остапенко Ілля	Комунарського р-ну м.Запоріжжя	Гімназія №6	7	III	Іванова Тетяна Іванівна
15	Красніков Юрій	м.Бердянськ	НВК №1 "Мрія"	8	III	Каліберда Лілія Євгенівна
16	Франко Вікторія	Запорізький р-н	Кушугумський НВК "школи I-III ст. - гімназії "Інтелект"	9	III	Сичова Юлія Олександрівна
17	Устимець Єлизавета	Ленінський р-н м.Запоріжжя	Запорізька загальноосвітня школа №86	10	III	Корбань Юлія Сергіївна
18	Коновалова Шелла Джейн	м.Мелітополь	Мелітопольська гімназія №5	11	III	Лучнікова Наталя Валеріївна

18-19 березня 2013 року в Національному університеті «Острозька академія» за підтримки Міністерства освіти і науки України та Українського Біблійного товариства відбулася Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії».

Від нашої області у Всеукраїнській олімпіаді взяли участь троє учнів і показали чудові результати:

№	ПІБ учня	Район (місто)	ЗНЗ	клас	Місце на Всеукр. олімпіаді	ПІБ вчителя
1	Солонська Наталя	Бердянський р-н	Осипенковська ЗОШ I-III ст.	9	I	Солов'єва Марина Володимирівна

2	Пітішкіна Марія	м.Мелітополь	Мелітопольська ЗОШ I-III ст. №4	10	I	Петухова Ольга Олегівна
3	Рябуха Олександр	м.Енергодар	Енергодарський НВК №1	11	дипломан т	Щербача Антоніна Петрівна

З метою підвищення інтересу школярів до історії рідного краю та православних духовно-моральних цінностей, а також до відзначення 1150-ої річниці просвітницької місії св. Кирила і Мефодія та 1025-ої річниці Хрещення Русі 18 травня 2013 року в КЗ «ЗОШПО» ЗОР спільно з Методичним центром Запорізької єпархії УПЦ МП (керівник Борхович С.М.) та кафедрою теології КПУ (зав. каф. Рябко І.В.) відбулася обласна учнівська олімпіада з основ православної культури. В олімпіаді взяли участь 24 учні 4-10 кл. з Веселівського, Вільнянського, Оріхівського районів, м. Мелітополя та Комунарського, Шевченківського, Ленінського, Орджонікідзевського районів м. Запоріжжя. Учні змагалися в двох групах: 5-6 та 8-10 класи.

№ п/п	Прізвище, ім'я	НВЗ/недільна школа	Клас	ПБ учителя	Кількість балів	Місце
1	Воробей Анна	ЗОШ № 11 м.Мелітополь, «Радость моя»	5	Вакарь Н.Ю.	36	1
2	Маріч Константин	ЗОШ № 65 Шевченківсько го району, «Андріївці»	4	Байер О.М.	34	2
3	Бушко Дмитро	гімназія № 5 м.Мелітополь, «Радость моя»	6-Б	Вакарь Н.Ю.	33	2
4	Бушко Илля	ЗОШ № 11 м.Мелітополь, «Радость моя»	5	Вакарь Н.Ю.	32	3
5	Остапенко Роман	гімназія № 6 Комунарського району	4-В	Петрова А.С. Іванова Т.І.	32	3
6	Кліпач Андрій	Веселівська різнопрофільна гімназія, «Пастушок»	5	Мурашко В.І.	31	3
7	Пітішкіна Марія	ЗОШ № 4 м.Мелітополь	10	Петухова О.О.	55	1
8	Поверіна Діана	гімназія № 6 Комунарського району	6-Б	Іванова Т.І.	42	2

9	Лук'янов Кирилл	гімназія № 28 Орджонікідзевського району, «Андріївці»	7	Байєр О.Н.	24	3
10	Сидор Наталя	гімназія «Світоч» Вільнянського району	9-А	Бабій Т.В.	24	3

Переможці обласної олімпіади з Православної культури, які продемонстрували гарні знання та чудові творчі здібності, є претендентами до запорізької команди знавців, яка візьме участь у VI Міжнародному телевізійному конкурсі школярів-знавців православної культури «Зерно істини» (5-9 вересня 2013 р. в АР Крим).

Результати олімпіад засвідчили, що вчителі, які викладають основи християнської культури, незважаючи на невелике навантаження (в деяких школах 1-1,5 год. на тиждень), працюють творчо та самовіддано.

З метою активізації роботи РМО вчителів у 2012/13 н. р. був проведений Обласний конкурс вікі-візиток віртуальних МО з етики, історії та курсів духовно-морального спрямування, завданням якого було, насамперед, сприяти підвищенню рівня кваліфікації педагогічних працівників у галузі інноваційних педагогічних та інформаційних технологій та обміну досвідом. На жаль, лише шість МО вчителів історії взяли участь у конкурсі.

У більшості районів окремих МО вчителів етики та основ християнської культури немає, вони входять до МО вчителів історії (які мають першочергове право викладати вищезазначені курси, оскільки також є вчителями світоглядної дисципліни), але ні керівники МО, ні їх куратори з відділів освіти не зробили навіть спроб щодо упорядкування матеріалів із досвіду роботи району та розміщення їх в Єдиному віртуальному просторі педагогів Запорізької області – ЗапоВікі. У нижче наведених районах досить вчителів, які викладають «Основи християнської культури», для створення РМО.

№ п/п	Район, місто	2012/13 н.р.	
		Кіл-ть НВЗ	Кіл-ть вчит.
1	Комунарський р-н	15	23
2	м. Бердянськ	17	19
3	м. Енергодар	5	12
4	Запорізький р-н	7	10
5	Кам'янсько-Дніпровський р-н	13	13
6	м. Мелітополь	16	16
7	Пологівський р-н	8	9

Доцільно також звернути увагу на те, що конкурс планувався у зв'язку з необхідністю виконання нормативних документів щодо інформаційної компетентності педагогів (**ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА. Впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року. ЗАТВЕРДЖЕНО постановою КабМіну України від 13 квітня 2011 р. N 494; Наказ ОблУОН ЗОДА від 12.07.2011 №536 Про продовження реалізації Регіонального освітнього проекту «Формування та розвиток ІТ- компетентності вчителів»; Наказ ОблУОН ЗОДА від 29.08.2012 №537 Про проведення Року мережевої взаємодії «Життя online»**). Тому рекомендовано ознайомитися з досвідом, який накопили переможці конкурсу: віртуальні МО вчителів історії Новомиколаївського району та м. Енергодара.

Особливу увагу в наступному навчальному році слід звернути на підвищення якості викладання духовно-моральних предметів за рахунок більш широкого використання інформаційно-комунікативних технологій. Основним напрямом роботи районних та міських методичних об'єднань продовжує бути створення віртуальної педагогічної спільноти як частини інформаційного простору області, що надасть змогу:

- поліпшити інформованість педагогів щодо передових ідей у викладанні курсів духовно-моральної спрямованості;
- широко популяризувати досягнення педагогів;
- більш повно розкрити творчий потенціал кожного педагога;
- підвищити статус духовно-моральних предметів та їх позитивне сприйняття серед учнів, педагогічної та батьківської громадськості.